

УДК 373.5.091.32:340

О. П. Муляр,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії
та методики викладання шкільних предметів ВШПО;
І. О. Слюсарчук,
учитель вищої категорії, старший вчитель, учитель історії
та правознавства ЗОШ І–ІІІ ст. № 1 ім. І. Я. Франка м. Горохова

Місцеве самоврядування та місцеві органи виконавчої влади в Україні

Конспект уроку, 9 клас *

Створено умови для формування громадянської компетентності учнів через поглиблення знань про засади організації державної влади, розкрито роль і значення органів місцевого самоврядування в системі органів виконавчої влади, досліджено функціонування органів учнівського самоврядування на основі демократичної процедури прийняття колективних рішень.

Ключові слова: демократія, місцеве самоврядування, територіальна громада, органи самоорганізації населення.

Муляр О. П., Слюсарчук І. А. Местное самоуправление и местные органы исполнительной власти в Украине.

Созданы условия для формирования гражданской компетентности учеников через углубление знаний об основах организации государственной власти, раскрыта роль и значение органов местного самоуправления в системе органов исполнительной власти, исследовано функционирование органов ученического самоуправления

на основе демократической процедуры принятия коллективных решений.

Ключевые слова: демократия, местное самоуправление, территориальная община, органы самоорганизации населения.

Muliar O. P., Sliusarchuk I. O. Local Self-Government and Local Executive Authorities in Ukraine.

Conditions for formation of student's civil competence through the increasing of knowledge of the organization of the state power principles are created, the role and value of local self-governments in the system of executive authorities is opened, the functioning of bodies of student's self-government on the basis of democratic procedure of adoption the collective decisions is investigated.

Key words: democracy, local self-government, territorial community, bodies of self-organization of the population.

Мета уроку:

- з'ясувати особливості організації державної влади на місцях, її роль, соціальну і правову природу;
- ознайомити учнів із системою органів місцевого самоврядування в Україні та її повноваженнями;
- допомогти учням усвідомити значення діяльності кожного громадянина для місцевого самоврядування;
- виховувати в учнів повагу до законодавства України та законопечної поведінки.

Тип уроку: засвоєння нових знань та вмінь з елементами комунікативно-діалогової моделі навчання.

Завдання уроку:

- визначити аспекти сутності місцевого самоврядування;
- з'ясувати роль місцевого самоврядування у розбудові демократичної держави;
- формувати поняття «місцеве самоврядування», «територіальна громада»;
- розвивати вміння самостійно працювати з нормативно-правовими документами;
- сприяти розвитку особистості учнів шляхом формування правового мислення.

* Додатки до уроку – на CD цього номера.

Очікувані результати:

- оперувати поняттями «місцеве самоврядування», «територіальна громада»;
- скласти схему «Система органів місцевого самоврядування та їх компетенція»;
- набувати вміння працювати в групах;
- скласти есе «Компетенція міського голови» (до однієї сторінки).

Основні поняття: «місцеве самоврядування», «територіальна громада».

Обладнання: таблиці «Аспекти сутності місцевого самоврядування», «Поняття про принципи місцевого самоврядування в Україні», «Правові основи місцевого самоврядування в Україні», «Система місцевого самоврядування в Україні», «Органи самореалізації населення: статус та завдання», «Повноваження органів місцевого самоврядування».

Інформаційні джерела: Конституція України (ст. 140, 141, 142, 144), Європейська хартія місцевого самоврядування (1985 р.), Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (21.05.1997 р., ст. 5, 25, 42); Законопроект про територіальний устрій України (Основні положення, висвітлені в ході обговорення на Волині).

Хід уроку

I. Організаційна частина

Спрямувати дітей на виконання завдань уроку та очікуваних результатів.

II. Мотиваційно-організаційний етап

Учитель. Уявімо, що ми з вами живемо в невеличкому містечку, назвемо його Щасливе. Як і в кожному містечку, тут є свої проблеми. Спробуємо проаналізувати одну з них. Міська рада через засоби масової інформації повідомила про намір побудувати у центрі, неподалік залізничної станції та річки, цех із виготовлення лаку й фарб. На думку міської ради, це підприємство дасть змогу поповнити місцевий бюджет, створити 300 робочих місць, розвинути мережу магазинів, знизити ціни на хімічно-будівельні товари для населення.

Однак до міської ради почали звертатись як окремі громадяни, так і групи мешканців, які виступили проти будівництва:

- молодіжна екологічна організація;
- група жителів центральної частини міста;
- підприємець, який має магазин з продажу хімічно-будівельних матеріалів.

Поміркуйте:

1. Від кого залежить розв'язання цього питання?
2. Якими є дії жителів містечка, організацій щодо вирішення цього питання?

3. Прокоментуйте вислів: «Демократія пропонує правити кожному з нас, інакше кажучи, всі ми маємо владу втручатися в суспільні справи» (Х. Ортега-і-Гассет – іспанський філософ і публіцист).

Учитель. Як бачимо, місцеве самоврядування є основою демократичного ладу в нашій державі, і це підтверджує стаття 7 Основного Закону, яка гарантує і визнає місцеве самоврядування.

III. Оголошення теми уроку, його мети, завдань, очікуваних результатів

IV. Сприйняття та засвоєння нового матеріалу

План уроку

1. Поняття «самоврядування», «територіальні громади».
2. Правова основа місцевого самоврядування в Україні.
3. Органи місцевого самоврядування та їх компетенція.

Учитель. Які асоціації у вас викликає слово «самоврядування»? Назвіть органи самоврядування у вашому навчальному закладі.

Слово «самоврядування» легко зрозуміти, адже воно походить від слів «урядувати, керувати самому». Самоврядування було відоме до виникнення держави.

Завдання – продовжити речення. Першою самоврядною організацією була: первісна громада, античні міста, ...

Вчитель. Теорія місцевого самоврядування бере початок з магдебурзького права. У ст. 3 Європейської хартії місцевого самоврядування зафіксовано факт самостійності громади щодо держави.

Існування цивілізованої, демократичної держави неможливе без функціонування дієвого місцевого самоврядування. Спробуємо довести це, спираючись на правову основу місцевого самоврядування.

V. Осмислення об'єктивних зв'язків та взаємозалежностей у вивченому матеріалі

Діти отримують інформаційні пакети завдань.

Робота в групах.

I група: за допомогою таблиці-схеми (додаток 1), зробленої на основі Конституції України, та таблиці «Поняття про принципи місцевого самоврядування в Україні» з'ясувати:

- Як громадяни України реалізують право на самоврядування?
- Які існують обмеження цього права?
- Чим визначається право на самоврядування та які його гарантії?
- Як захищається це право?

- Які гарантії держави?
- Чим регулюється це право?
- Дайте визначення поняття «місцеве самоврядування».

II група: у вигляді схеми-таблиці зобразити систему місцевого самоврядування в Україні та її компетенції (додаток 2). Під час підготовки використайте слова-підказки: територіальна громада; сільська, селищна, міська ради; сільський, селищний, міський голови; виконавчі органи сільської, селищної, міської рад; районна, обласна ради; органи самоорганізації населення.

III група: опрацювати законопроект про територіальний устрій України. Які зміни і пропозиції з його вдосконалення запропоновано на Волині?

Учитель. Підіб'ємо підсумки нашої роботи в групах. Після презентації роботи / групи учні записують у зошити:

1. Визначення місцевого самоврядування.
2. Ознаки місцевого самоврядування згідно із Законом «Про місцеве самоврядування в Україні»:
 - здійснюється територіальною громадою;
 - визначає матеріальну і фінансову основу;
 - органи місцевого самоврядування приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території; територіальною основою є село, селище, місто;
 - суб'єктами виступають територіальні колективи, громади, органи місцевого самоврядування.

Повернімося до питання щодо ситуації навколо містечка Щасливе. Назвіть тут орган місцевого самоврядування: ...; суб'єкти місцевого самоврядування: ...; територіальну громаду ...

II група, використовуючи схему-таблицю, розповідає про систему місцевого самоврядування та її компетенції. Учні записують у зошитах:

1. Створюються жителями (будинкові, вуличні, квартальні комітети мікрорайонів, районів у містах, сільські, селищні комітети).
2. Створюються для задоволення соціальних, культурних, побутових потреб.
3. Беруть участь у реалізації соціально-економічного, культурного розвитку даної території (сільський комітет, вуличний квартальний комітет, комітет мікрорайону, будинковий комітет).

III група. Під час обговорення законопроекту про територіальний устрій України на Волині запропоновано, щоб базовим рівнем територіального устрою залишилась громада, але було внесено зміни у статус не обласного, а районного рівня, більше повноважень має належати міським радам; необхідно розширити права громад.

Після виступу **III групи** вчитель пропонує дати відповіді на питання:

1. Які зміни пропонує цей законопроект щодо адміністративно-територіального поділу?

2. Яка ваша думка щодо законопроекту?

Висновки учні записують у зошити.

Учитель. Повернімося до проблеми, що виникла в містечку Щасливе. Ми бачимо, як громада бере участь у діяльності органів місцевого самоврядування – виступає зі зверненням до міської ради, вносить пропозиції, влаштовує обговорення. Отже, можна зробити висновок, що місцеве самоврядування є формою залучення громадян до участі в управлінні як місцевими, так і державними справами, а тому сприяє реалізації основних засад демократії на місцевому рівні.

На дошці фіксуємо підтвердження тези «місцеве самоврядування – демократія кожному громадянину»:

- самостійність у вирішенні питань;
- добровільне об'єднання;
- обрання представницьких органів;
- виконавчі функції;
- органи самоорганізації населення;
- власна компетенція, фінанси, майно.

VI. Підбиття підсумків уроку

1. Назвіть основні поняття теми.
2. Що включає в себе система органів місцевого самоврядування?
3. Назвіть повноваження органів місцевого самоврядування.

VII. Оголошення домашнього завдання

1. Опрацювати § 11 підручника (с. 79–87), вивчити основні терміни і поняття.
2. Написати твір-есе на тему «Компетенція міського голови».
3. Усно відповісти на запитання на с. 87 підручника.

Література

1. Конституція України. – К. : Україна, 1996.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24.
3. Брецько Ф. Ф. Основи держави і права у схемах і таблицях : навч. посібн. / Ф. Ф. Брецько. – Ужгород : Закарпаття, 2005. – С. 486–497.
4. Коляда І. А. Основи правознавства. 9 кл. : метод. посібн. для вчителів / І. А. Коляда, А. А. Булда. – К. : А. С. К., 2000. – С. 80–82.
5. Наровлянський О. Д. Правознавство (практичний курс) : підручн. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. Д. Наровлянський. – К. : Грамота, 2009. – 216 с.